

NOI CERCETĂRI ARHEOLOGICE LA CETATEA SASCHIZ.

I. INCINTA EXTERIOARĂ

Daniela MARCU ISTRATE^a, Sebastian Ovidiu DOBROTĂ^a, Botond REZI^b, Szilárd Sándor GÁL^b

^aInstitutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, e-mails: dmarcuistrate@gmail.com, sebastian.dobrota@gmail.com

^bMuzeul Județean Mureș, Târgu Mureș, e-mails: reziboti@yahoo.com, szilank2001@yahoo.com

Keywords: fortification archaeology, medieval fortress, Transylvanian Saxon defensive architecture, Saschiz, Transylvania, UNESCO heritage

Abstract: Saschiz, once one of the most important Saxon settlements of eastern Transylvania, located 23 km away from Sighisoara, was included decades ago in the UNESCO world heritage list. On a rocky hill north-west of the village rises its refuge fortress, whose beginnings have been archaeologically ascribed to the early 15th century based on the research undertaken in 1999–2000, the first investigation of this kind undertaken on site. In 2018, the fortress entered restoration, and in 2023 a large-scale archaeology research project was initiated, involving excavations both inside the area of the preserved fortified structure – formerly the main ward of the fortress – and beyond it, in the area where the outer ward once stood. Due to the amount of data and materials collected during the 2023 investigation, the research results will be published gradually, as they are being processed. This paper, the first one in the series, concerns the findings from the area of the outer ward, of which at the start of the research only the ruins of the two towers that were flanking the southern entrance could still be clearly discerned. The investigation established the planimetry of the southern and eastern defensive walls of the outer ward, identified the ruins of a smaller eastern tower midway on the eastern rampart and discovered that the course of the fortifications extended much in the north-east, to encompass a small terrace. All newly identified wall structures were in poor condition, a situation that may be partially explained through the miserly use of mortar and the common employment of dry foundations. The material finds were scarce, and most of them seemed to be castoffs from the main ward rather than actual signs of activity in the outer ward. The discovery of a grave, likely medieval or post-medieval, overlapped by the foundations of the southern gate tower, contributed little to dating the construction of this outer fortification. While it has been long established that the rampart of the outer ward was attached to the School Tower of the main ward, the time of its construction remains doubtful, although the uneven and meagre construction techniques employed may plead for a late period, when the community of Saschiz had already went into decline.

Cuvinte-cheie: arheologia fortificațiilor, cetate medievală, arhitectură defensivă săsească, Saschiz, Transilvania, patrimoniul UNESCO

Rezumat: Saschiz, odinioară una din cele mai importante așezări săsești din estul Transilvaniei, așezat la 23 km de Sighișoara, a fost inclus de decenii în patrimoniul mondial UNESCO. Pe un deal stâncos de la nord-vest de sat se ridică cetatea de refugiu a acestuia, ale cărei începuturi au fost atribuite arheologic primelor decenii ale secolului XV în baza cercetărilor întreprinse în 1999–2000, primele cercetări de acest gen desfășurate în cadrul sitului. În 2018 cetatea a intrat în restaurare, și în 2023 un vast proiect de cercetare arheologică a fost inițiat, implicând săpături atât în interiorul structurii prezervate – anterior incinta principală a fortificației – cât și în exteriorul acesteia, în zona unde odinioară se înălța incinta secundară. Ca urmare a cantității de date și materiale colectate pe parcursul investigațiilor din 2023, rezultatele cercetării vor fi publicate gradual, pe măsură ce sunt procesate. Acest articol, primul din serie, vizează descoperirile din aria incintei secundare, din care la începutul cercetărilor numai ruinele celor două turnuri care încadrau intrarea sudică mai puteau fi clar distinse. Investigația a stabilit planimetria curtinelor de sud și de est, a identificat ruinele unui turn mai mic pe mijlocul cortinei de est și a descoperit că traseul fortificațiilor se extindea mult către nord-est, pentru a cuprinde un mic platou. Toate structurile zidite nou identificate erau în stare precară de conservare, o situație ce poate fi parțial explicată prin utilizarea cu zgârcenie a mortarului și frecvența utilizare de fundații seci. Descoperirile de material au fost puține și cele mai multe păreau a fi mai degrabă piese aruncate din incinta interioară decât semne de activitate în incinta exterioară. Descoperirea unui mormânt, probabil medieval sau post-medieval, suprapus de fundația turnului de poartă sudică, a contribuit prea puțin la datarea acestor fortificații exterioare. Este de mult timp stabilit că zidul incintei secundare s-a adosat Turnului Școlii, incintei interioare, dar momentul exact al ridicării ei rămâne incert, chiar dacă tehnicile de construcție inegale și sărăcăcioase utilizate ar putea sugera perioada târzie, în care comunitatea din Saschiz intrase deja în declin.

INTRODUCERE

Localitatea Saschiz (în germană *Keisd*, în maghiară *Szászkézsd*) se află în partea de sud-est a Transilvaniei, în județul Mureș, la 23 de km distanță de Sighișoara, pe valea unui afluent al Târnavei Mari. Așezarea a fost întemeiată, cel mai probabil, în cursul secolului al XIII-lea, de către coloniști aduși de Regatul maghiar pentru a popula și organiza teritoriile proaspăt cucerite în sudul Transilvaniei. O prezență secuiască menționată frecvent în literatura de specialitate a rămas totuși neconfirmată arheologic, structura actuală a Saschizului fiind datorată în totalitate

sașilor, care s-au așezat în acest loc pe o vatră frecvent reutilizată de-a lungul veacurilor¹. Pe toată perioada Evului Mediu, Saschizul a fost unul dintre cele mai importante centre din întreaga regiune, iar astăzi face parte din patrimoniul mondial UNESCO.

Două monumente valoroase se află în Saschiz: biserica evanghelică și cetatea de refugiu. Biserica, situată în vatra așezării, este considerată prima clădire proiectată pentru a servi în egală măsură nevoilor religioase și celor de supraviețuire, fiind construită în ultimele decenii ale

¹ Lazăr 1976, p. 206–207.